

s. Katarzyna Feduś

 <https://orcid.org/0000-0001-5083-1329>
r.missio@complex.com.pl

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
 <https://ror.org/058399182>

Przejawy wpływu św. Benedykta z Nursji na życie i twórczość Edyty Stein

 <https://doi.org/10.15633/ps.29206>

S. Katarzyna Feduś — należy do Stowarzyszenia Życia Apostolskiego „Koinonia św. Pawła” w Kielcach, doktor teologii, pedagog, zaangażowana w dzieło nowej ewangelizacji.

Article history • Received: 18 Feb 2025 • Accepted: 24 Apr 2025 • Published: 30 Jun 2025

ISSN 1428-5673 (print) • **ISSN** 2391-6575 (online) • Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Abstrakt

Przejawy wpływu św. Benedykta z Nursji na życie i twórczość Edyty Stein

Niniejszy artykuł podejmuje problematykę oddziaływania św. Benedykta z Nursji na życie i twórczość Edyty Stein. Święta zainspirowała się Regułą św. Benedykta w opactwie benedyktynów w Beuron. Artykuł składa się z czterech części. Analiza porównawcza nauczania Benedykta dotyczącego modlitwy, pracy, posłuszeństwa i cnoty *discretio* z nauką Edyty Stein odsłoniła wiele podobieństw. Te cztery elementy duchowości benedyktyńskiej wpłynęły na refleksje Edyty Stein na temat życia duchowego, liturgii, wychowania do modlitwy, a także na jej osobisty rozwój duchowy. Obie postacie świętych, mimo dzielących je epok historycznych, połączyło umiłowanie ponadczasowych wartości.

Słowa kluczowe: Edyta Stein, św. Benedykt z Nursji, modlitwa, *discretio*

Abstract

The manifestations of influence of Saint Benedict of Nursia on the life and works of Edith Stein

The question raised by this article is how Saint Benedict of Nursia influenced the life and works of Edith Stein. She was inspired by the Rule of St. Benedict at the Benedictine Abbey in Beuron. The article consists of four parts. As comparative analysis reveals, there is much correspondence between the teachings of Edith Stein and Saint Benedict's teaching on prayer, work, obedience and the virtue of "*discretio*". These four elements of Benedictine spirituality influenced Edith Stein's reflections on spiritual life, liturgy, prayer education and her personal spiritual development. Despite living their lives in different historical epochs, these Saints were united in the cherishment of eternal values.

Keywords: Edith Stein, Saint Benedict of Nursia, prayer, *discretio*

Edyta Stein, poprzez swoją twórczość, wywarła ogromny wpływ na ludzi swojej epoki, ale także dzisiaj zasięg jej oddziaływania pozostaje niezwykle szeroki. Potwierdzają to jej pisma przetłumaczone na różne języki, liczne książki na temat jej życia i nauki oraz sesje i sympozja, mające na celu zgłębienie jej doktryny. Refleksja Stein została ukształtowana przez myślicieli europejskich oraz chrześcijańskich, których naukę poddawała filozoficznej analizie. Sięgnęła również w swoich poszukiwaniach do myśli Benedykta z Nursji. Wnikliwie studiowała jego *Regułę*. Ujęła ją autentyczność życia św. Benedykta, emanująca z jego dzieła, co potwierdza fakt, że po wstąpieniu do Karmelu wybrała go na jednego ze swoich patronów¹. Z duchowością benedyktyńską św. Edyta Stein spotkała się w opactwie Beuron. Odkryła tam duchową ojczyznę, gdzie umacniała swoją wiarę i otrzymywała Boży pokój². Od Wielkanocy roku 1928 aż do 1933 roku często odwiedzała to miejsce, które zachwycało ją pięknem odprawianej tam liturgii. Nazywała to miejsce „przedsiönkiem nieba”³. Na swojego kierownika duchowego wybrała benedyktyna Raphaela Walzera, zarządzającego kongregacją beurońską⁴.

To żywe zainteresowanie Edyty Stein św. Benedyktnym znalazło odbicie w jej twórczości⁵. Na szczególną uwagę zasługuje referat *Sancta Discretio*, a istotne są również jej osobiste zapiski, zawarte w dwóch tekstach: *Benediktinisches Geistesleben* i *Was lerne ich von St. Benedikt für die Theorie des Gemeinschaftslebens?* Wpłynęły one istotnie na treść wygłoszonych przez nią wykładów *Das Ethos der Frauenberufe, Die Aufgaben*

1 Por. E. Stein, *Selbstbildnis in Briefen II*, 334, Freiburg im Breisgau 2000/2006, s. 54 (Edith Stein Gesamtausgabe, 3).

2 Por. E. Stein, *Selbstbildnis in Briefen I*, 86, Freiburg im Breisgau 2010, s. 112–113 (Edith Stein Gesamtausgabe, 2).

3 Por. E. Stein, *Aus dem Leben einer jüdischen Familie*, Freiburg im Breisgau 2002, s. 353 (Edith Stein Gesamtausgabe, 1).

4 Por. A. U. Müller, M. A. Neyer, *Edyta Stein. Życie niezwyklej kobiety. Biografia*, tłum. W. Szymona, Kraków 2019, s. 183–186.

5 W pismach Edyty Stein bardzo mało jest bezpośrednich cytatów z *Reguły* św. Benedykta. Jednak czas powstawania wybranych dzieł oraz podejmowane przez Edytę Stein zagadnienia świadczą o istotnym wpływie Benedykta na jej twórczość (np. referat *Sancta Discretio*). Por. F. J. S. Fermin, *Edyta Stein*, cz. 1: *Życie*, tłum. M. Drozdowicz, Poznań 2009, s. 78–80.

der katholischen Frau, Eucharistische Erziehung⁶. W duchowej atmosferze opactwa Beuron powstał również artykuł *Das Weihnachtsgeheimnis. Menschwerdung und Menschheit*⁷.

Celem niniejszej analizy jest ukazanie przejawów wpływu św. Benedykta na życie i twórczość Edyty Stein. Teksty źródłowe stanowią wszystkie pisma Stein oraz *Reguła* św. Benedykta. W badaniach zastosowałam metodę teologiczną, polegającą na krytycznej analizie źródeł oraz analizie porównawczej. Pierwszym etapem było odnalezienie w dziełach świętej tych pism, które inspirowane były doktryną ojca monastycyzmu zachodniego. Kolejnym istotnym krokiem było wskazanie zbieżności i różnic w nauczaniu tych świętych. Podjęte przeze mnie poszukiwania badawcze wyłoniły modlitwę, pracę, posłuszeństwo i cnotę *discretio* jako aspekty duchowości benedyktyńskiej, którymi w sposób szczególny interesowała się św. Benedykta od Krzyża. Warto zaznaczyć, że Edyta Stein pisała tylko o tym, co miało konkretne odzwierciedlenie w jej życiu. W literaturze naukowej niewiele jest opracowań dotyczących badanego zagadnienia⁸. Artykuł wychodzi naprzeciw tym potrzebom.

1. Modlitwa

Życie monastyczne od zawsze było szkołą modlitwy. Święty Benedykt podkreślał, że mnisi każdego dnia powinni poświęcać odpowiedni czas na modlitwę wspólnotową, jak również na modlitwę osobistą. Dla autorki *Reguły* jeden i drugi rodzaj modlitwy tworzyły nierozdzielną całość.

6 Por. S. Binggeli, *Kleiner grau-grüner Notizblock*, w: E. Stein, *Geistliche Texte II*, Freiburg im Breisgau 2007, s. 4 (*Edith Stein Gesamtausgabe*, 20).

7 Por. E. Stein, *Selbstbildnis in Briefen I*, 128, s. 149.

8 Zob. P. Baumstein, *Edith Stein and Saint Benedict*, „*Spiritual Life*” 32 (1986), s. 202–208; R. V. Azcuy, „*Santa discretio*” o „*Virgo benedicta*”. *La influencia de la espiritualidad benedictina en Edith Stein*, „*Cuadernos Monásticos*” 139 (2001), s. 451–463; K. Seifert, *Edith Stein – die „Virgo sapiens” in Beuron 1928–1933*, „*Edith Stein Jahrbuch*” 20 (2014), s. 14–26; K. Oost, *Edith Stein i Beuron*, „*Edith Stein Jahrbuch*” 12 (2006), s. 57–74; F. J. S. Fermin, *Edyta Stein*, cz. 1: *Życie*, tłum. M. Drozdowicz, Poznań 2009; A. U. Müller, M. A. Neyer, *Edyta Stein. Życie niezwykłej kobiety. Biografia*, tłum. W. Szymona, Kraków 2019. Wymienione prace nie podejmują całościowo problematyki wpływu Benedykta na życie i twórczość Edyty Stein. Rozważają one jeden z aspektów duchowości benedyktyńskiej w twórczości Edyty Stein albo ujmują to zagadnienie wyłącznie z biograficznego punktu widzenia.

Jak zauważył Augustyn Jankowski, stanowiły one dwie struny jednego instrumentu, na których Duch Święty wygrywał swoją melodię⁹. Edyta Stein, która była przeniknięta duchowością benedyktyńską, wskazywała również na doniosłą wartość obu form modlitwy. Napisała, że „nie trzeba wewnętrznej, swobodnej modlitwy serca uważać za subiektywną i przeciwstawiać jej liturgii jako obiektywnej modlitwie Kościoła, bowiem modlitwą Kościoła jest każda prawdziwa modlitwa”¹⁰.

Święty Benedykt zapisał w *Regule*, że w dążeniu do Boga niezastąpioną rolę odgrywa modlitwa wspólnotowa. Jego zdaniem, niczego nie wolno stawiać wyżej niż Boże oficjum¹¹. Chciał przez to uświadomić mnichom, że taka modlitwa ma ogromny wpływ na życie indywidualne i wspólnotowe. Żadna działalność nie może być ceniona wyżej niż *Opus Dei*, gdyż jest to skonkretyzowane wezwanie do nieustannej modlitwy¹². Święty Benedykt wskazywał, aby zgromadzenie zbierało się kilka razy dziennie na oficjum. Była to czynność wybitnie wspólnotowa, którą należało szanować bardziej niż inne. Liturgia jednak musiała być wyrazem całego życia i z niego czerpać swoją wartość. Miała karmić i zasilać codzienną egzystencję mnichów, a nie ją zastępować. Zdaniem Benedykta, aby oficjum było spełniane w prawdzie, potrzebne jest, aby i życie było prawdziwe¹³.

Edyta Stein w swoich pismach ukazywała, że człowiek ze swej natury powołany jest do uwielbiania Boga, a najdoskonalej realizuje to wezwanie, uczestnicząc w oficjum. Za Benedyktem podkreślała wychowawcze działanie liturgii i jej zbawienny wpływ na życie człowieka¹⁴. Według Stein, liturgia posiada najwyższą moc budującą duszę. Napisała, że

9 Por. A. Jankowski, *Życie mnisze*, Kraków 1994, s. 73.

10 E. Stein, *Autoportret Edyty Stein w jej twórczości*, tłum. I. J. Adamska, Poznań 1999, s. 39. Por. E. Stein, *Das Gebet der Kirche*, w: E. Stein, *Geistliche Texte I*, Freiburg im Breisgau 2009, s. 55 (Edith Stein Gesamtausgabe, 19).

11 Por. *Reguła świętego Benedykta*, 43, 3, s. 38–39.

12 Por. B. Rollin, *Jak żyć dzisiaj Regułą św. Benedykta. Komentarz do „Reguły”*, tłum. S. Wirpszanka, Kraków 2019, s. 149–154.

13 Por. B. Rollin, *Jak żyć dzisiaj Regułą św. Benedykta*, s. 61–62.

14 Por. K. Feduś, *Modlitwa w życiu i pismach Edyty Stein*, Kraków 2019, s. 21.

w liturgii żyje Chrystus. Ten, kto modli się modlitwą Kościoła, zostaje wciągnięty w życie Chrystusa i podniesiony ponad siebie¹⁵.

Święta ukazała, że jeśli człowiek odprawia modlitwę Kościoła w duchu i prawdzie, wtedy przekształca ona całe jego życie. Uczestniczący w niej człowiek uświadamia sobie, że jest pielgrzymem na drodze do wiecznej ojczyzny. Liturgia Kościoła wprowadza modlącego na drogę z Panem. Jest to droga, którą sam Zbawiciel przeszedł na ziemi i przemierza dalej w swoim Mistycznym Ciele. Zaangażowanie się w Jego boskie życie posiada ogromną siłę wyzwalającą. Życie liturgiczne zmniejsza ciężar ziemskiej wędrówki i kieruje ku wieczności¹⁶.

Jeśli chodzi o modlitwę prywatną, to w odróżnieniu od modlitwy wspólnotowej św. Benedykt nie dawał żadnych przepisów, jak powinna ona przebiegać. Określił ją natomiast charakterystycznie jako modlitwę, którą odmawia się cicho, aby nie przeszkadzać innym¹⁷. W *Regule* wskazał, że Boga trzeba błagać z pokorą i czystą pobożnością. Człowiek będzie wysłuchany nie przez wielomówstwo, ale dzięki czystości serca i skrusze do łez. Modlitwa powinna być krótka i czysta, przedłużana jedynie pod natchnieniem łaski¹⁸.

Edyta Stein rozważaniom na temat modlitwy osobistej poświęciła więcej uwagi niż św. Benedykt. W *Das Weihnachtsg Geheimnis. Menschwerdung und Menschheit* ukazała, że szczególnie ważne jest, aby zachować dla siebie jedną godzinę poranną, w której człowiek nie rozprasza się, lecz skupia, zbierając moc na cały dzień. Święta, podobnie jak autor *Reguły*, nie opisała, w jaki sposób ma przebiegać ta wewnętrzna modlitwa. Wskazała jedynie na potrzebę dojścia do życia blisko Boga w prostocie dziecka i pokorze celnika. Człowiek, który się modli, odkrywa, że jest Bożym dzieckiem. Ufa Bogu i z pokorą przyjmuje to, co On na niego zsyła. Ma bowiem świadomość, że Ojciec Niebieski wie, co jest dla niego dobre¹⁹. Według św. Benedykta i Edyty Stein nie ma prawdziwej modli-

15 Por. E. Stein, *Jugendbildung im Licht des katholischen Glaubens*, w: *Bildung und Entfaltung der Individualität*, Freiburg im Breisgau 2001, s. 89 (Edith Stein Gesamtausgabe, 16).

16 Por. E. Stein, *Die Frau. Fragestellungen und Reflexionen*, Freiburg im Breisgau 2000, s. 28 (Edith Stein Gesamtausgabe, 13).

17 Por. *Reguła świętego Benedykta*, nr 52, s. 86.

18 Por. *Reguła świętego Benedykta*, nr 20, s. 56.

19 Por. E. Stein, *Das Weihnachtsg Geheimnis. Menschwerdung und Menschheit*, w: E. Stein, *Geistliche Texte I*, s. 9–13.

twy, jeśli modlącemu brakuje pokory²⁰. Warto dodać, że św. Benedykt nauczał o pokorze, odwołał się do biblijnego przykładu drabiny Jakuba. Sama drabina oznaczała dla niego życie doczesne, które Bóg podnosi do nieba, jeżeli człowiek ma pokorne serce. Boki tej drabiny to ciało i dusza, a poszczególne szczeble to różne stopnie pokory i doskonałości. Święty Benedykt zachęcał mnichów, aby weszli na tę drabinę i zbliżyli się do Boga²¹. Edyta Stein w *Das Gebet der Kirche* również odwołała się do tego biblijnego obrazu, ale uczyniła to w odniesieniu do modlitwy. Stwierdziła, że

modlitwa jest najwyższym osiągnięciem, do jakiego uzdolniony jest duch ludzki, lecz nie jest osiągnięciem jedynie czysto ludzkim. Jest drabiną Jakuba, po której człowiek wznosi się do Boga, a łaska Boża zstępuje na ludzi. Stopnie modlitwy różnią się miarą zaangażowania w niej naturalnych sił duszy i wylewu łaski Bożej²².

Droga pokory przedstawiona przez św. Benedykta i droga modlitwy opisana przez Stein ukazują proces całkowitego oddania się Bogu i wewnętrznej przemiany przez łaskę. Pokonywanie kolejnych szczebli drabiny oczyszcza serce, aby mogło oglądać Boga.

Na rozważania Edyty Stein dotyczące liturgii ogromny wpływ miał św. Benedykt. W nauczaniu tych świętych Boże oficjum jawi się jako dynamiczna rzeczywistość, która przemienia życie człowieka. Edyta Stein w *Regule* odkrywała prawdę, że liturgia nie istnieje w pełni bez medytacji. Modlitwa prywatna czerpie bowiem z liturgii swoje siły i dąży do udziału w niej.

2. Praca

Benedykt z Nursji przestrzegał, że „bezczywność jest wrogiem duszy. Dlatego też bracia muszą się zajmować w określonych godzinach pracą

²⁰ O tej postawie przypomniał Katechizm Kościoła katolickiego, mówiąc o pokorze modlącego się serca. Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, 2744, Poznań 2002.

²¹ Por. *Reguła świętego Benedykta*, nr 7, 1–8, s. 77.

²² E. Stein, *Autoportret Edyty Stein w jej twórczości*, tłum. I. J. Adamska, Poznań 1999, s. 80. Por. E. Stein, *Geistliche Texte I*, s. 77.

fizyczną i również w określonych godzinach czytaniem duchownym”²³. Autor *Reguły*, podkreślał, że trzeba zachować równowagę między pracą, modlitwą a czytaniem. Jego zdaniem, dla prawidłowego rozwoju mnicha konieczne jest zachowywanie ustalonego rytmu dnia²⁴.

Dla św. Benedykta praca była posługą. Bracia powinni zatem służyć sobie z miłością, a wystrzegać się: przygnębienia, smutku, szemrania i ciężkiego utrudzenia. Ojciec monastycyzmu zachodniego wyrażał zatem troskę o pełen pokój i życzliwości charakter służby²⁵. W życiu monastycznym, którego celem jest zachęcenie człowieka do osiągnięcia pewnego stopnia wewnętrznej głębi, prawo pracy stoi na straży psychologicznej równowagi. Stąd w *Regule* znajdziemy, że praca będzie rozdzielana między wszystkich braci. Charakterystyczna dla Benedykta była również zasada umiaru, gdzie praca nie przeciąża, ale także jej brak nie prowadzi do lenistwa. Praca zatem powinna być rozpatrywana w codziennej rzeczywistości zgromadzenia i każdego z mnichów²⁶.

Edyta Stein – tak jak Benedykt – ukazała pracę jako niezbędny element w rozwoju człowieczeństwa. Święta napisała, że kto swoją pracę uważa wyłącznie za źródło zarobku albo za sposób spędzania czasu, ten będzie miał inne nastawienie niż człowiek, który czuje się powołany do danego zawodu²⁷. Praca nie może być celem samym w sobie, dlatego potrzeba stworzyć w sercu przestrzeń dla Pana. Należy sobie tak ułożyć dzień, żeby znalazło się w nim miejsce na współdziałanie z łaską Bożą²⁸. Wszystkie zajęcia muszą wypływać z bliskiej relacji z Bogiem. Praca w takim duchu prowadzi do zjednoczenia z Panem i pozwala zachować wewnętrzną równowagę²⁹. Jeśli człowiek realizuje wolę Boga w miejscu, do którego został posłany, czyni wówczas to, co najlepsze dla siebie samego, dla najbliższego otoczenia i dla narodu³⁰.

23 *Reguła świętego Benedykta*, nr 48,1, s. 81.

24 Por. *Reguła świętego Benedykta*, nr 48, s. 81–84.

25 Por. M. Ciemała, *Życie braterskie według „Reguły” św. Benedykta*. Teologia i praktyka, Kraków 2022, s. 133–136.

26 Por. B. Rollin, *Jak żyć dzisiaj Regułą św. Benedykta*, s. 64–65.

27 Por. E. Stein, *Die Frau*, s. 17–18.

28 Por. E. Stein, *Die Frau*, s. 45.

29 Por. E. Stein, *Benediktinisches Geistesleben*, w: E. Stein, *Geistliche Texte II*, Freiburg im Breisgau 2007, s. 10 (Edith Stein Gesamtausgabe, 20).

30 Por. E. Stein, *Die Frau*, s. 12.

Edyta Stein szeroko podejmowała również temat pracy w odniesieniu do kobiet. Podkreślała konieczność wykonywania przez kobietę jakiegoś zawodu albo prowadzenia jakiejś działalności³¹. Święta wskazała, że specyficznym zadaniem kobiety jest ochrona i rozwijanie życia ludzkiego, dlatego pracą odpowiednią dla kobiety będzie taka, która umożliwi realizację tego celu³². Jej zdaniem nie ma zawodu, którego kobieta nie mogłaby wykonywać. Ważne, aby praca stwarzała możliwość rozwijania wszystkich jej cnót kobiecych. Każda kobieta ma swoje osobiste uzdolnienia i predyspozycje i dzięki nim może podejmować dowolną działalność zawodową: artystyczną, naukową, techniczną. Według Stein, obecność kobiet w najrozmaitszych zawodach może stać się błogosławieństwem w życiu społecznym, prywatnym i publicznym. Drogowskazem dla każdej kobiety w pracy zawodowej powinna stać się Maryja, która w Kanie Galilejskiej potrafiła okazać swoją pomoc, zanim powstała kłopotliwa sytuacja. Matka Chrystusa uczy, jak kompetentnie pełnić swoją służbę, bez chęci zwracania na siebie uwagi i domagania się uznania, aby wyczuć, gdzie ktoś potrzebuje pomocy, i w miarę możliwości zaradzić potrzebom. Kobieta naśladowująca postawę Maryi zawsze będzie błogosławieństwem dla innych³³. Edyta Stein zauważyła również, że kobieta najpełniej realizuje się w danym zawodzie, jeśli podczas pracy dochodzi do głosu dusza kobieca. Ukazała, że najgłębszą zasadą formalną kobiecej duszy jest miłość, która płynie z serca Bożego. Dusza kobieca wchodzi w posiadanie tej formalnej zasady przez najściślejsze zespolenie z sercem Bożym w życiu eucharystycznym i liturgicznym³⁴. Warto zauważyć za siostrą Immakulatą Adamską, że wypowiedzi św. Edyty Stein na temat pracy kobiet u początku XX wieku były bardzo śmiałe³⁵.

Zarówno Benedykt z Nursji, jak i Edyta Stein ukazywali, że praca pozwala człowiekowi zachować wewnętrzną równowagę. Dokonuje się to jednak tylko wtedy, kiedy uświęca ją modlitwa. Ta żywa synteza dwóch elementów sprawia, że człowiek staje się narzędziem w rękę Boga i realizuje Jego dzieła.

31 Por. S. Binggeli, *Einleitung*, w: E. Stein, *Die Frau*, s. XII.

32 Por. E. Stein, *Die Frau*, s. 49–50.

33 Por. E. Stein, *Die Frau*, s. 22–24.

34 Por. E. Stein, *Die Frau*, s. 28–29.

35 Por. J. I. Adamska, *Sól ziemi. Rzecz o Edycie Stein*, Poznań 2015, s. 97.

3. Posłuszeństwo

Posłuszeństwo dla św. Benedykta było wąską drogą, którą kroczy się do życia wiecznego. Na początku *Reguły* nazwał on posłuszeństwo drogą powrotu do Boga, a także szlachetną bronią, którą mnich przyjmuje, pragnąc zostać żołnierzem Chrystusa³⁶. Jeśli mnich nie żyje według własnych upodobań, lecz stosuje się do poleceń opata, wtedy prawdziwie naśladuje Pana. Autor *Reguły* zachęcał braci, aby ich posłuszeństwo wobec przełożonych dokonywało się bez ociągania, bez szemrania i bez słowa sprzeciwu. Motywem takiego działania powinna być miłość do Chrystusa. Święty Benedykt wskazał, że bezzwłoczne posłuszeństwo jest najwyższym stopniem pokory. Jest ono również służbą Bogu i braciom. U Benedykta zatem posłuszeństwo jest dobrem, które przybliża do Boga, upodabnia do Niego, a także czyni współuczestnikiem Jego nieśmiertelności³⁷.

Edyta Stein pragnęła dobrze zrozumieć naturę posłuszeństwa, dlatego sięgnęła po *Regułę* Benedykta. W niej znalazła wskazówki, jak praktykować tę cnotę, żyjąc w świecie. W swoich notatkach zapisała, że posłuszeństwo osób świeckich musi wyglądać inaczej niż posłuszeństwo mnichów, gdyż w świecie zawsze pozostaje większy zakres wolności i odpowiedzialności. Posłuszeństwo samo w sobie nie jest częścią doskonałości, jak podkreślała, ale jest odpowiednim środkiem, aby stać się wolnym od niedoskonałości. Stać się doskonałym „jak Ojciec w niebie” jest wtedy tylko możliwe, jeśli zamieni się swoją wolę na wolę Bożą. Bezpieczne osiągnięcie tego celu wymaga jednak poddania się ludzkiemu kierownictwu. Według Stein, choć Bóg może także bezpośrednio prowadzić człowieka, to jednak zawsze odsyła po radę i pomoc do innych ludzi. Święta Edyta wskazywała, że dla realizacji posłuszeństwa w świecie istotne jest wierne przestrzeganie powierzonych obowiązków. Ważny jest również odpowiedni porządek dnia, który pozwala oszczędzać siły i uwalnia od samowoli³⁸.

36 Por. M. Ciemała, *Źródła posłuszeństwa konsekrowanego*, „Polonia Sacra” 21 (2017) nr 1, s. 51.

37 Por. *Reguła świętego Benedykta*, nr 5, s. 34–36.

38 Por. E. Stein, *Benediktinisches Geistesleben*, w: E. Stein, *Geistliche Texte II*, s. 9.

Święty Benedykt wymagał od mnichów, aby naśladowali Chrystusa, który przyszedł wypełnić wolę Ojca i był posłuszny aż po krzyż. Edyta Stein również podkreślała posłuszeństwo na wzór Chrystusa. Napisała, że słowa „bądź wola Twoja” powinny stać się dla każdego chrześcijanina normą życia, powinny regulować przebieg dnia i stanowić jego główną myśl. Wszystkie inne troski przejmują wówczas Bóg. W początkach życia duchowego, kiedy człowiek dopiero zaczyna się poddawać Bożemu kierownictwu, czuje on mocną i pewną rękę Boga, który prowadzi. Widzi także jasno, co należy czynić. Nie jest tak zawsze, jak zaznaczyła Stein, gdyż kto należy do Chrystusa, musi przejść całe Jego życie, a zatem wejść również na drogę krzyżową. Największym cierpieniem dla człowieka jest ciemna noc duchowa, gdy gaśnie boskie światło i milknie głos Boga. Ten jednak, kto przyłgnął do Chrystusa, przetrwa nawet to bolesne poczucie oddalenia od Boga. Jeśli człowiek we wszystkim stara się poddawać woli Boga, którą objawia mu Jego słowo, wtedy dokonuje się stopniowa przemiana w Chrystusa³⁹.

4. Discretio

Termin *discretio*, dobrze znany tradycji monastycznej, pojawił się także w *Regule* św. Benedykta. Grzegorz Wielki uznał *discretio* za szczególnie ważną cechę *Reguły*⁴⁰. Naukę o *discretio* św. Benedykt przejął od Kasjana, który wskazał, że *discretio* jest cnotą ochraniającą pozostałe. Stanowi niezbędny element w opanowaniu siebie i w postępie życia wewnętrznego. Ten dar pozwala pewnie i bezpiecznie dojść do Boga, gdyż dzięki niemu unika się skrajności i kroczy drogą środka⁴¹. Święty Benedykt, podobnie jak Kasjan, podkreślał, że owa cnota odgrywa kluczową rolę w życiu mnicha. Dla niego *discretio* była matką wszystkich cnót⁴² i ozna-

39 Por. E. Stein, *Das Weihnachtsgeheimnis. Menschwerdung und Menschheit*, w: E. Stein, *Geistliche Texte I*, s. 9–10.

40 Por. *Reguła świętego Benedykta*, przyp. 64, 19, s. 105.

41 Por. J. Kasjan, *Rozmowy z Ojcami*, t. 2: *Rozmowy XI–XVII*, tłum. A. Nocoń, Kraków 2015, s. 107–118 (*Źródła Monastyczne*, 70).

42 Por. *Reguła świętego Benedykta*, nr 64, 19, s. 105.

czała dar rozróżniania duchów⁴³, jak i cnotę roztropności oraz umiaru⁴⁴. Owoce *discretio* stanowiły natomiast dalekowzroczność i rozważa⁴⁵.

Edyta Stein poświęciła cnotcie *discretio* krótkie rozważanie *Sancta Discretio*, które wygłosiła dla wspólnoty karmelitanek w Kolonii. Wskazała, że cała *Reguła św. Benedykta* jest przeniknięta tą cnotą. *Discretio* stanowi niejako pieczęć benedyktyńskiej świętości, a nawet, jej zdaniem, zbiega się z samą świętością.

W swoim rozważaniu Edyta Stein starała się rozjaśnić znaczenie terminu *discretio*. Według Świętej jest ono czymś więcej niż obowiązkiem zachowania tajemnicy, a zatem bycie dyskretnym⁴⁶. Chodzi raczej o dar rozróżniania, czego należy strzec w milczeniu, a co powinno zostać ujawnione. I dalej stwierdziła, że ten, kto odznacza się tą cnotą, wie, kiedy postawić pytanie, a kiedy go zaniechać. Tego daru – zdaniem Stein – szczególnie potrzebują ci, którzy zajmują się kierownictwem duchowym. W tym kontekście odwołała się do tekstu *Reguły*, w którym św. Benedykt wskazał, że szczególnie opat powinien odznaczać się *discretio*. Ta cnota uzdalnia go do mądrego przewodzenia wspólnotcie, a zatem do takiego rozdzielania prac mnichom, aby silniejsi chcieli zrobić więcej, a słabi nie uchylali się od obowiązków. W tym przypadku, jak zauważyła Stein, *discretio* zbiega się z mądrym umiarem⁴⁷.

Według Świętej *discretio* ujawnia się jako rzeczywistość o wiele głębsza niż pewna wrażliwość czy takt. Jest to łaska pochodząca od Ducha Świętego i przynależy do każdego z Jego siedmiu darów. *Discretio* uzdalnia do przekraczania ograniczoności własnej natury, aby w ten sposób dać się prowadzić Duchowi Bożemu. Stein porównała działanie *discretio* do wspinaczki górskiego wędrowca, który im wyżej się znajduje, tym więcej widzi, aby w końcu ze szczytu ujrzeć całą panoramę. *Discretio* sprawia, że z całości rośnie pełnia spojrzenia, aż człowiek w jednym

43 Por. G. Holzherr, *Reguła benedyktyńska w życiu chrześcijańskim*, tłum. W. Szlenzak, Tyniec 1988, s. 105, przyp. 44–48 b.

44 Por. G. Holzherr, *Reguła benedyktyńska w życiu chrześcijańskim*, s. 167, przyp. 5 a.

45 Por. G. Holzherr, *Reguła benedyktyńska w życiu chrześcijańskim*, s. 225, przyp. 17–19.

46 Warto zauważyć, że łacińskie słowo *discretio* zostało przetłumaczone w języku niemieckim jako dyskrecja (*die Diskretion*), dlatego Edyta Stein dokonała tego wyjaśnienia w swoim artykule.

47 Por. E. Stein, *Sancta Discretio*, w: E. Stein, *Geistliche Texte II*, s. 115.

promieniu boskiego światła zobaczy cały świat – tak jak ujrzał go św. Benedykt⁴⁸.

Święta swoim rozważaniem ukazała ponadczasowość i uniwersalność *discretio*, a także wprowadziła *discretio benedyktyńskie* do medytacji karmelitańskiej⁴⁹. Zwróciła uwagę na ogromne znaczenie tej cnoty dla postępu w życiu duchowym.

Zakończenie

Edyta Stein, powszechnie znana jako karmelitanka, zasługuje na to, aby postrzegać ją również w świetle duchowości benedyktyńskiej. W opactwie Beuron dobrze poznała *Regułę* św. Benedykta, odkryła jej bogactwo i pragnęła żyć według jej wskazań pośród świata. Autor *Reguły* ujął ją autentycznym świadectwem wiary, które promieniowało z jego dzieła. Dla Edyty Stein miało to szczególne znaczenie, gdyż sama pisała tylko o tym, co wypływało z jej osobistych i najgłębszych zainteresowań. Modlitwa liturgiczna, o którą św. Benedykt troszczył się w sposób szczególny, kształtowała jej wiarę. Dzięki niej Edyta Stein mogła świadomie uczestniczyć w wielkich tajemnicach zbawienia. Poprzez cichą medytację w kościele opactwa Beuron dokonywał się jej wewnętrzny rozwój i coraz wyraźniej odczytywała własną drogę powołania. Później, już w Karmelu, starała się przekazać swojej wspólnocie wartość uczestnictwa w liturgii umysłem i sercem.

W pismach św. Edyty Stein odnajdujemy ślady głębokiego wpływu św. Benedykta z Nursji na jej refleksje dotyczące liturgii i wychowania do modlitwy. Ukazywała potrzebę życia liturgicznego i eucharystycznego w duchowości każdego chrześcijanina. Podobnie jak Benedykt, podkreślała konieczność zachowywania równowagi pomiędzy modlitwą i pracą. Według Stein podejmowanie codziennych zajęć powinno wypływać z bliskiej relacji z Bogiem. W swoich dziełach wyjaśniała, jak

48 Por. E. Stein, *Sancta Discretio*, w: E. Stein, *Geistliche Texte II*, s. 115–117. To św. Grzegorz Wielki opisał w *Dialogach* wizję św. Benedykta, jak zobaczył on cały świat w jednym promieniu światła. Por. Grzegorz Wielki, *Dialogi, Księga druga*, w: *Reguła świętego Benedykta. Święty Grzegorz Wielki, Dialogi, Księga druga*, tłum. A. Świderkówna, Kraków 2010, s. 175–178.

49 Por. R. V. Azcuy, „Santa discretio” o „Virgo benedicta”. La influencia de la espiritualidad benedictina en Edith Stein, „Cuadernos Monásticos” 139 (2001), s. 455.

należy praktykować posłuszeństwo, żyjąc w świecie. Przedstawiła zaktualizowaną interpretacją benedyktyńskiego *discretio* jako niezbędnego daru dla całości życia duchowego człowieka. Edyta Stein poprzez swoje życie i twórczość ukazywała św. Benedykta jako doskonałego przewodnika na drodze do Boga.

Bibliografia

- Adamska J. I., *Sól ziemi. Rzecz o Edycie Stein*, Poznań 2015.
- Azcuy R. V., „*Santa discretio*” o „*Virgo benedicta*”. *La influencia de la espiritualidad benedictina en Edith Stein*, „*Cuadernos Monásticos*” 139 (2001), s. 451–463.
- Binggeli S., *Einleitung*, w: E. Stein, *Die Frau. Fragestellungen und Reflexionen*, Freiburg im Breisgau 2000, s. IX–XXI (Edith Stein Gesamtausgabe, 13).
- Binggeli S., *Kleiner grau-grüner Notizblock*, w: E. Stein, *Geistliche Texte II*, Freiburg im Breisgau 2007, s. 4 (Edith Stein Gesamtausgabe, 20).
- Ciemła M., *Źródła posłuszeństwa konsekrowanego*, „*Polonia Sacra*” 21 (2017) nr 1, s. 45–60.
- Ciemła M., *Życie braterskie według „Reguły” św. Benedykta. Teologia i praktyka*, Kraków 2022.
- Feduś K., *Modlitwa w życiu i pismach Edyty Stein*, Kraków 2019.
- Fermin F. J. S., *Edyta Stein*, cz. 1: *Życie*, tłum. M. Drozdowicz, Poznań 2009.
- Holzherr G., *Reguła benedyktyńska w życiu chrześcijańskim*, tłum. W. Szlenzak, Tyniec 1988.
- Jankowski A., *Życie mnisze*, Kraków 1994.
- Kasjan J., *Rozmowy z Ojcami*, t. 2: *Rozmowy XI–XVII*, tłum. A. Nocoń, Kraków 2015 (Źródła Monastyczne, 70).
- Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 2002.
- Müller A. U., Neyer M. A., *Edyta Stein. Życie niezwykłej kobiety. Biografia*, tłum. W. Szymona, Kraków 2019.
- Oost K., *Edith Stein i Beuron*, „*Edith Stein Jahrbuch*” 12 (2006), s. 57–74.
- Reguła świętego Benedykta*, w: *Reguła świętego Benedykta. Święty Grzegorz Wielki, Dialogi, Księga druga*, tłum. A. Świderkówna, Kraków 2010.
- Rollin B., *Jak żyć dzisiaj Regułą św. Benedykta. Komentarz do „Reguły”*, tłum. S. Wirpszanka, Kraków 2019.

- Seifert K., *Edith Stein – die „Virgo sapiens” in Beuron – 1928–1933*, „*Edith Stein Jahrbuch*” 20 (2014), s. 14–26.
- Stein E., *Aus dem Leben einer jüdischen Familie*, Freiburg im Breisgau 2002 (Edith Stein Gesamtausgabe, 1).
- Stein E., *Autoportret Edyty Stein w jej twórczości*, tłum. I. J. Adamska, Poznań 1999.
- Stein E., *Benediktinisches Geistesleben*, w: E. Stein, *Geistliche Texte II*, Freiburg im Breisgau 2007, s. 10 (Edith Stein Gesamtausgabe, 20).
- Stein E., *Das Gebet der Kirche*, w: E. Stein, *Geistliche Texte I*, Freiburg im Breisgau 2009 (Edith Stein Gesamtausgabe, 19).
- Stein E., *Das Weihnachtsg Geheimnis. Menschwerdung und Menschheit*, w: E. Stein, *Geistliche Texte I*, Freiburg im Breisgau 2009 (Edith Stein Gesamtausgabe, 19).
- Stein E., *Die Frau. Fragestellungen und Reflexionen*, Freiburg im Breisgau 2000 (Edith Stein Gesamtausgabe, 13).
- Stein E., *Jugendbildung im Licht des katholischen Glaubens*, w: *Bildung und Entfaltung der Individualität*, Freiburg im Breisgau 2001 (Edith Stein Gesamtausgabe, 16).
- Stein E., *Sancta Discretio*, w: Stein E., *Geistliche Texte II*, Freiburg im Breisgau 2007, s. 115–117 (Edith Stein Gesamtausgabe, 20).
- Stein E., *Selbstbildnis in Briefen I*, Freiburg im Breisgau 2010 (Edith Stein Gesamtausgabe, 2).
- Stein E., *Selbstbildnis in Briefen II*, Freiburg im Breisgau 2000/2006 (Edith Stein Gesamtausgabe, 3).

